

Tellen tot de dag des oordeels

Hoeveel talen zijn er nu écht in de wereld?

Hoeveel talen worden er wereldwijd gesproken? 6000 las je een paar jaar geleden, 7000 lees je nu vaak. Hoe kan het aantal zo explosief zijn gegroeid in een tijd waarin kleine talen juist massaal het loodje leggen? Het lijkt erop dat Ethnologue, de organisatie die de tellingen verricht, niet alleen wetenschappelijke belangen heeft.

Berthold van Maris

Michael Krauss, een bekende eskimotalenspecialist, schreef in 1992 een gerucht-makend artikel over het uitsterven van talen. Hij voorspelde daarin dat van de 6000 talen die er toen waren er rond het jaar 2100 nog maar 10% over zou zijn; 600 talen dus. De rest zou tegen die tijd ofwel verdwenen zijn ofwel op sterven na dood.

Deze getallen zijn vervolgens een eigen leven gaan leiden. Als er in één eeuw meer dan 5000 talen verdwijnen, zou dat gemiddeld één taal per week zijn. In persberichten en krantenberichten over het verdwijnen van talen lees je daarom vaak: "Iedere week verdwijnt er een taal."

■ NIEUWE TAAL ONTDEKT

Maar het gekke is: kijken we naar de cijfers, dan zien we dat het aantal talen in de wereld de afgelopen twintig jaar juist fors is toegenomen. Krauss verwees in zijn artikel naar de Ethnologue, een internationaal overzicht van talen. In de Ethnologue van 1988, de editie die Krauss raadpleegde, werden inderdaad ruim 6000 nog levende talen opgesomd. In de editie van 2010 (Ethnologue.com) ligt dat aantal aanmerkelijk hoger: er zouden nu nog een kleine 7000 levende talen zijn. Om precies te zijn: de teller staat op dit ogenblik op 6909.

Dus het aantal talen in de wereld is in twintig jaar tijd met bijna duizend toegenomen. En ook in Nederland is het aantal inheemse talen flink gegroeid.

Illustratie: Matthijs Sluiter

De gemiddelde Nederlander denkt misschien dat Nederland twee inheemse talen heeft – het Nederlands en het Fries – maar wie de discussies een beetje volgt, weet dat er in ieder geval nog drie andere inheemse ‘talen’ zijn die een zekere erkenning hebben gekregen: de Nederlandse Gebarentaal, die ‘gesproken’ wordt door doven en slechthorenden en door mensen die veel met hen omgaan, en twee ‘streektaalen’ die in Europees verband een soort officiële status hebben gekregen: het Limburgs en het Nedersaksisch, dat in Oost- en Noord-Nederland gesproken wordt. Zo komen we dus op vijf inheemse talen.

De Ethnologue van 1988 geeft voor Nederland drie inheemse talen, namelijk Fries, Nederlands en Nederlandse Gebarentaal. De Ethnologue van dit jaar noemt er maar liefst dertien:

Achterhoeks, Drents, Nederlands, Fries, Gronings, Limburgs, Nederlandse Gebarentaal, Sallands, Stellingwerfs, Twents, Veluws, Vlaams, Zeeuws.

Ik denk niet dat veel Nederlanders vermoed hadden dat het Sallands en het Stellingwerfs aparte talen zijn. Soms lees je weleens in de krant dat er een nieuwe taal ontdekt is, ergens in het Amazone-gebied of in een uithoek van Nieuw-Guinea. Maar ik heb tot nog toe niet in de krant kunnen lezen: ‘Nieuwe taal ontdekt in Nederland: het Stellingwerfs.’

Wat in het hoofdstukje ‘Nederland’ is gebeurd, gebeurt elders in de Ethnologue ook op grote schaal: taalvarianten die al wel bekend waren, maar die aanvankelijk gezien werden als een dialect van een andere taal, worden bij nader inzien toch geboekstaafd als zelfstandige talen.

■ GEURTJE

Of iets een taal is of een dialect, is niet objectief vast te stellen – dat is een bekende en oude wijsheid uit de taalwetenschap. Dat maakt het tellen van talen lastig, of eigenlijk zelfs onmogelijk. Maar gek als we zijn op cijfers, willen we toch graag weten hoeveel talen

er in een land of in de wereld gesproken worden. Of je vindt dat Nederland twee talen heeft, of vijf, of dertien, heeft uiteindelijk vooral te maken met belangen.

De Ethnologue is in dezen de gezaghebbende bron waar iedereen naar verwijst. Maar wat niet iedereen weet: aan die Ethnologue hangt een geurtje. Dit databestand van talen, dat in principe gebaseerd is op internationaal wetenschappelijk onderzoek, wordt samengesteld en beheerd door een Amerikaanse christelijke organisatie, SIL International, die nauw gelieerd is aan het al even christelijke Wycliffe Bible Translators, een instituut dat overal in de wereld bijbelvertalingen produceert.

De mensen die voor SIL International werken worden, naar eigen zeggen, ge-

inspireerd door de veertiende-eeuwse Engelse bijbelvertaler en protestant avant la lettre John Wycliffe. Wycliffe was ervan overtuigd dat de dag des oordeels zou aanbreken zodra het Nieuwe Testament in alle talen van de wereld vertaald zou zijn. Er schijnen SIL-medewerkers te zijn die daar ook nu nog heilig in geloven, en zich inzetten voor een spoedige voltrekking van het een en ander. Daarom is het voor hen belangrijk dat er geen taal wordt overgeslagen.

■ **OVERDRIJVING**

Het is eigenlijk wel raar dat zo'n religieus gemotiveerde organisatie de officiële schatting van het aantal talen in de wereld levert. Het getal dat nu altijd genoemd wordt, 7000, roept een beeld op

dat mogelijk niet klopt. Een gemiddelde Nederlander (zo een die denkt dat we in Nederland alleen het Nederlands en het Fries hebben) zal denken: 7000 talen, dat is nog behoorlijk veel. Maar als de telling voor alle andere landen net zo gedaan is als voor Nederland – en daar lijkt het op als je naar andere West-Europese landen kijkt – dan zou je kunnen vermoeden dat de Ethnologue de situatie met een factor twee à drie overdrijft. Dan kom je dus niet op 7000 talen, maar op 2300 à 3500.

Als daarvan 90 procent binnen een eeuw afsterft, zoals Michael Krauss in 1992 beweerde, blijven er in 2100 nog maar 230 à 350 talen over. Wellicht is de dag des oordeels dichterbij dan we dachten. ■